

Dysleksi Ungdoms politiske program

Forord

Dysleksi Ungdom vil sørge for at det ligger til rette for at du som ungdom og ung voksen kan ta gode valg, og at du møter forståelse for dine utfordringer. Alle har rett til en god skolegang og et godt arbeidsmiljø. Dette mener vi er viktig for at våre medlemmer skal mestre sin hverdag.

Mål

Vårt politiske arbeid skal gjøre det lettere for våre medlemmer å bruke sine rettigheter og bli mer kjent med sine utfordringer. Arbeidet vårt skal ha en positiv innvirkning på de menneskene som har dysleksi, dyskalkuli eller språkvansker.

Dysleksi Ungdoms mål er å sikre at våre medlemmer blir mer bevisste sine rettigheter og det systemet som finnes for å hjelpe dem. Det gjelder alle fra ungdommer til unge voksne som studerer eller er i jobb. Derfor skal vi være i front og vise politikerne hva våre medlemmer trenger i de ulike fasene i livet fra ungdom til ung voksen.

Hovedsatsninger 2023–2025

For at vi skal hjelpe våre medlemmer best mulig i deres hverdag, og for at vi enklere skal treffe hele målgruppen fra 13 til 30 år, har vi delt informasjonen opp i hvordan vi ser for oss at en ungdom utvikler seg som individ. Han eller hun starter som elev ved en ungdomsskole eller videregående skole og velger deretter yrkesfag eller går for høyere utdanning. Men det er også mange som velger å jobbe noen år etter endt skolegang, fordi de ikke har bestemt seg for hva de ønsker å gjøre. Uavhengig av det, skal ikke personen føle at hen har tatt et galt valg, eller at hen ikke kommer videre i livet.

Derfor vil vi fremme følgende krav:

- Vi vil kreve at det skal bli lettere for våre medlemmer å få hjelp til opplæring i bruk av hjelpemidler.
- Vi vil også styrke retten til utredning.
- Vi vil sette et krav om at den mentale helsen til personer med lærevansker blir satt på dagsordenen.

Elev (på grunnskolen og videregående skole)

Dysleksi Ungdom vil jobbe for at man blir tidlig utredet om man har en lærevanske. Som vi vet, skjer utredning i dag senere enn det som er anbefalt. Se rapporten om dette på Dysleksi Norges nettsider: <https://dysleksinorge.no/rapport-om-utredningspraksis/> Hjelpemidler er et viktig virkemiddel for våre medlemmer for at de skal mestre skolen og få utbytte av opplæringen, fordi det vil gjøre at man kan kompensere for utfordringer man har med å lese og skrive. Men det er viktig å vite at når vi snakker om hjelpemidler, mener vi både lese- og skriveprogrammer, PC, nettbrett med tastatur, lesepenn og opplæringsverktøy.

Det må derfor gis mer opplæring i bruk av hjelpemidler ikke bare for elever, men også for fagpersoner. Ofte får man bare utlevert et hjelpemiddel uten opplæring. Universell utfordring skal ikke gå på bekostning av individuelle behov.

For at våre medlemmer skal kunne ta gode valg, krever det at de får riktig informasjon om hva som gjelder i deres situasjon, men også at foreldre vet hva som skjer i skolehverdagen. Vi opplever at mange ikke får tilstrekkelig informasjon om hvor de kan få hjelp. Derfor mener vi at skolene må gi tydeligere informasjon, men at de også må vite at våre medlemmer vil ha vanskeligheter med å ta inn informasjonen man får.

Fritak fra fremmedspråk og sidemål

Vi ønsker en endring for 2. fremmedspråk.

Det siste punktet vi mener er viktig for våre medlemmer, er å styrke elevenes rett til å være selvstendige. Dette gjelder både i valg av hjelpemidler og i valg av de tiltakene de mener er best for sin situasjon. Det er ofte mange som må ut av klasserommet på grunn av spesialundervisning. Men flere opplever også at det tas valg som ikke de er klar over. Dette går utover deres selvbylde, motivasjon og mestring.

Derfor mener vi at retten til medvirkning og til å si fra man mener, bør styrkes, slik at man selv kan påvirke opplæringsplanen sin. Det er også spesielt viktig for de med språkvansker at fagpersoner får opplæring i hvordan de kan kommunisere tydelig slik at vedkommende forstår det.

Yrkesfag

Dysleksi Ungdom mener at informasjonen som gis lærlinger eller de som skal ut i praksis i en bedrift, er dårlig. Det er fylkeskommunen som har ansvar for at deres tilretteleggingsbehov blir fulgt opp, men det er ingen som sjekker opp at bedriftene har det de trenger for å følge opp lærlingen. Det er heller ikke oppfølgingsmøter for lærlingen, slik det er for en elev som har individuell opplæringsplan på skolen.

Derfor mener vi at det må komme tydeligere fram i lovverket hvor ansvaret ligger, og hvordan oppfølging skal skje fra fylkeskommunens side. I dag er det mange som ikke vet hvem de kan spørre om hjelp om en arbeidsgiver ikke følger opp, eller hvor de kan få ressurser fra slik at de får tilrettelegging.

Selv om arbeidsmiljøloven gjelder, faller lærlingene ofte mellom to stoler fordi de også faller inn under opplæringsloven. Vi mener at fylkeskommunen må ta mer ansvar for oppfølgingen av lærlingene og sikre at de har de ressursene de trenger for å fullføre læringsløpet.

- Vi krever at lærlinger får bedre oppfølging i læringsløpet sitt.

Høyere utdanning

Dysleksi Ungdom vil jobbe for at det skal bli en større forståelse for våre vansker innenfor høyere utdanning.

Studieveiledere mangler kunnskap om hvordan man skal tilby den lovpålagte tilretteleggingen for våre medlemsgrupper. Og studenter selv opplever at de ikke får informasjon om hvordan de kan bruke sine rettigheter, eller om hvordan de kan si fra hva de trenger hjelp for å kunne fullføre en studie. Man blir ikke tatt på alvor. Et annet punkt som er viktig å nevne, er at flere blir utredet sent, f.eks. er det mange med dysleksi som ikke blir oppdaget før i slutten av videregående skole. Dette er altfor sent, og vil gjøre det enda

vanskeligere å få hjulpet vedkommende med å forstå hva slags hjelpemidler eller støtte han eller hun trenger. Dette har mye å si for at våre medlemmer fullfører skolen eller et utdanningsløp.

Det må bygges mer kompetanse rundt hvordan skolene lager digitale løsninger. Dette gjelder blant annet muligheten til å få opptak av en forelesning eller at pensum man skal igjennom, har opplesningsmuligheter, f.eks. at pensumbøker finnes som lydbøker. Per i dag har vi ikke produksjonsrett hos Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB). Digitalisering er en viktig brikke for at våre medlemmer skal kunne mestre hverdagen sin.

Det er også mange som opplever at man på nytt må dokumentere at man har lærevansker, og som voksen har man ikke lenger krav på å få dekket en ny utredning. Derfor mener vi at dette bør bli dekket av skolen man søker på, dersom de etterspør ny utredning for dysleksi, dyskalkuli eller språkvansker.

Dysleksi Ungdom mener at dette er noe som Kunnskapsdepartementet skal ta hånd om. Det kan for eksempel skje i form av nasjonale retningslinjer som skolene må forholde seg til, og at det gjøres en måling av retningslinjene i etterkant for å se om de treffer.

Vi krever

- at det bør komme nasjonale minimumskrav til hva en høyskole eller et universitet må tilby våre medlemmer, både med hensyn til tilrettelegging og hvordan de skal jobbe aktivt med å informere studenter med disse utfordringene
- at man får dekket utredning for dysleksi, dyskalkuli eller språkvansker
- at våre medlemmer får et bedre tilbud med tanke på studieteknikk, mental helse og hvordan de kan takle sine utfordringer i hverdagen
- utvidet studiestøtte for studenter med lærevansker
- utvidet utstyrsstøtte som er lik den som gis på videregående skole og ungdomskolen, fordi det er vesentlig for våre grupper at de har gode digitale hjelpemidler tilgjengelig, f.eks. i form av en kraftig PC eller nettbrett for å bruke et lese- og skriveprogram
- at NLB får midler til å tilby produksjonsrett for våre medlemsgrupper
- at universell utforming ikke går utover den enkeltes behov for tilrettelegging

Jobb

Mange av våre medlemmer kan ha opplevd lite mestring i livet sitt eller å ikke bli sett for den man er. Det skyldes at det ikke bare er en språkvanske eller en lese- og skrivevanske som står bak. Disse diagnosene påvirker hele deg. Man blir preget om man ikke har fått gode tilpasninger i ung alder. Det stilles også stadig høyere krav i ulike jobber, noe som gjør det utfordrende både med videre utdanning eller å avansere i en jobbkarriere.

I Norge har vi en sterk arbeidsmiljølov som skal sørge for at arbeidsgiver tilrettelegger for sine ansatte og at NAV er med som støtte. Men på samme måte som for studenter mangler man kunnskap om hvordan man kan tilby både arbeidsgivere og arbeidstakere gode tjenester for å finne løsninger i deres jobbsituasjon. Det er fortsatt stor mangel på kompetanse, flere vet ikke hvor man skal starte å finne hjelp om man har behov for dette. Men vi skal også huske på at vi representerer en sårbar gruppe som lett kan bli utnyttet i jobbsammenheng. Det er mange unge som er ufaglærte, men som har hatt en stilling i en

butikk eller skole. Disse får ikke informasjon om hvordan de kan ta et fagbrev, som både sikrer dem bedre vilkår og lønn og tilfører arbeidsgiveren mer kompetanse som gagnar bedriften eller skolen.

Hvordan vi skal forbedre situasjonen for våre medlemmer

Vi vil bistå Dysleksi Norge i prosjektet Dysleksivennlig arbeidsplass. Vi vil også jobbe aktivt med Unge funksjonshemmede for å være tydelig på hvorfor det er så viktig at man skaper et større mangfold og inkluderer mennesker med nedsatt funksjonsevne. Alle har rett til å kunne bidra så godt man kan, og jobb er en viktig del av å være med i samfunnet.

Vi krever

- et bedre tilbud om veiledning for våre medlemmer om deres rettigheter og jobbmuligheter, f.eks. via karriereveiledningstjenesten
- mer tilpasninger for å kunne ta fagbrev
- at fagforeninger og NAV må tilby arbeidsgivere mer informasjon om hvordan man kan hjelpe ansatte som har lærevansker
- at det opprettes gode støtteordninger som gjør det lettere for våre medlemmer å mestre jobben sin

Videre utdanning

For å kunne bidra til felleskapet og føle at man selv mestrer, er det viktig at man vet hvordan man kan utvikle seg. Det gir både motivasjon og mange muligheter. For selv om man har en lærevanske, skal ikke dette sette en stopper for noen. Men det er mange som møter fordommer eller holdninger som holder dem tilbake, og det kan også være tidligere historikk som gjør det vanskelig å ta et steg i riktig retning.

Derfor kan vi ikke understreke nok hvor viktig det er at både arbeidsgivere, arbeidstakere og studenter har riktig informasjon om hva som gjelder for dem. Ettersom vi representerer de som har høyfrekvente vansker, bør det finnes rådgivere i kommunene, NAV og universitetene som vet hvordan man skal tilby de tilpasningene som kandidatene trenger for å fullføre et utdanningsløp. I dag opplever flere at de får beskjed at de ikke kan få hjelp, eller så vet de ikke hvor de skal ta kontakt. Ofte får man høre at man selv er ansvarlig, og blir henvist til å sende inn en søknad til f.eks. NAV, men det de glemmer, er at det kanskje ikke er så enkelt når man har lese- og skrivevansker.